TYGODNIK BBN

Przegląd Informacji o Bezpieczeństwie Narodowym wraz z komentarzem

Nr 27, 1 – 7 kwietnia 2011 r.

Rozwój sytuacji wokół kryzysu libijskiego

Sytuacja bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie i w Afryce

Przetarg na samolot szkolno-bojowy dla Sił Powietrznych RP

Gaz łupkowy w Polsce

Aktywność anarchistów w Europie

Raport CBA za 2010 rok

Projekt ustawy dotyczącej bezpieczeństwa podczas EURO 2012

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

1. STRATEGIA I POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO I NARODOWEGO

Rozwój sytuacji wokół kryzysu libijskiego
W Libii inicjatywę przejęły siły Muammara Kaddafiego. Trwa ofensywa na Misratę – na zachodzie kraju i na Adżdabiję – na wschodzie. Równocześnie reżim w Trypolisie wysłał do Turcji, Grecji i na Maltę misje dyplomatyczne. Reprezentująca powstańców Narodowa Rada Libijska (NRL) zaapelowała do międzynarodowej koalicji o bombardowanie sił reżimu w celu powstrzymania masakry ludności cywilnej. Jednocześnie NRL odrzuciła opisywany przez „The New York Times"[1] projekt odsunięcia od władzy M. Kaddafiego na rzecz jednego z jego synów – Seifa al-Islama[2].
3 kwietnia br. USA wstrzymały udział w lotach bojowych nad Libią, co przyczyniło się do znaczącej redukcji operacji powietrznych NATO. W ciągu kilku dni zbierze się grupa kontaktowa do spraw Libii, której powołanie zapowiedziano podczas konferencji londyńskiej 29 marca br.[3].

Międzynarodowa operacja w Libii (początkowo realizowana przez koalicję chętnych pod przywództwem Francji, Wielkiej Brytanii i USA, a 31 marca br. przejęta przez NATO) zahamowała odzyskanie kontroli nad państwem przez reżim w Trypolisie. Nie można jednak wykluczyć, że zdobycie miast kontrolowanych przez rebeliantów zostało jedynie odłożone w czasie. Po wycofaniu przez USA samolotów bojowych z operacji „Unified Protector" realizacja zadań ochrony ludności cywilnej w Misracie, Adżdabiji i Bengazi możliwa będzie pod warunkiem zwiększenia wysiłku zbrojnego przez europejskie państwa NATO biorące udział w operacji. Misje dyplomatyczne M. Kaddafiego do wybranych stolic w Europie mają temu zapobiec i stworzyć wrażenie, że Trypolis gotów jest do negocjacji politycznych.
Stawia to poważne wyzwanie przed zapowiadanym na przyszły tydzień spotkaniem w stolicy Kataru, Dosze, gdzie konstytuować się będzie grupa kontaktowa do spraw Libii. Jest kwestią otwartą, czy odegra ona kluczową rolę w opracowaniu rozwiązania politycznego, które położyłoby kres działaniom zbrojnym, oraz przejmie odpowiedzialność za koordynację międzynarodowych działań stabilizacyjnych w pokonfliktowej fazie kryzysu.
W tej fazie główny ciężar będzie spoczywał na UE, która 1 kwietnia 2011 r. zdecydowała o ustanowieniu niebojowej wojskowej operacji humanitarnej (EUFOR Libya). Misja miałaby zapewnić ochronę pracownikom organizacji humanitarnych oraz uchodźcom zgromadzonym na granicach Libii z Algierią, Egiptem, Tunezją, a także ułatwić ich ewakuację do krajów pochodzenia.
Kryzys w Libii będzie ważnym wyzwaniem dla WPBiO, której wzmocnienie postuluje Polska.

Sytuacja bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie i w Afryce
Niepokoje społeczne na Bliskim Wschodzie i w Afryce nie zamierają, a wręcz przeciwnie, ulegają eskalacji. W **Wybrzeżu Kości Słoniowej** trwa wojna domowa między siłami Laurenta Gbagbo i Alassana Ouattary. Obaj uznają się za

zwycięzców jesiennych wyborów prezydenckich w 2010 r. Wg agencji Reutera, w starciach w tym kraju zginęło do tej pory 1,5 tys. osób[4].
W **Jemenie** trwają protesty przeciwko autorytarnym rządom prezydenta Alego Abdullaha Saleha. We wtorek 5 kwietnia br. podczas starć w stolicy kraju – Sanie zginęły co najmniej trzy osoby, a w Taizzie setki uczestników protestów zostało rannych[5]. Napięta sytuacja utrzymuje się również w **Syrii**. Kilkutysięczna demonstracja przeszła 1 kwietnia br. ulicami Dary na południu kraju[6], a – jak poinformowała Międzynarodowa Federacja Praw Człowieka – od 18 marca do 1 kwietnia br. w czasie antyrządowych demonstracji śmierć poniosły 123 osoby[7].
Walki z użyciem ciężkiego sprzętu toczą się w **Sudanie**. Niepotwierdzone dane mówią o kilkuset ofiarach śmiertelnych od początku roku.

Trudno znaleźć wspólny mianownik dla trwających konfliktów i wojen domowych na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Ich powodem lub katalizatorem jest na pewno chęć przerwania panującej przez dziesięciolecia stagnacji społecznej i politycznej.
Spośród wymienionych przypadków eskalacja kryzysów w Syrii i Jemenie grozi konsekwencjami regionalnymi, a nawet o charakterze pozaregionalnym. Sprowokować ona może m.in. konflikty szyicko-sunnickie w innych państwach arabskich. Sytuacją w tych państwach zainteresowany jest bezpośrednio Iran. Destabilizację w świecie arabskim usiłują też wykorzystać międzynarodowe islamskie organizacje terrorystyczne.
Nie można w związku z tym wykluczyć reakcji mocarstw regionalnych (Arabii Saudyjskiej, Turcji i Izraela), pragnących utrzymać przemiany pod kontrolą. Wysiłki Arabii Saudyjskiej – przy milczącej akceptacji społeczności międzynarodowej – skoncentrowane będą na zapewnieniu pokojowego przekazania władzy przez prezydenta A.A. Saleha. Turcja dążyć będzie do uspokojenia sytuacji w sąsiedniej Syrii. Izrael z kolei stoi w obliczu wyzwania, jakim z jednej strony jest neutralizacja zbrojących się od kilku lat Hamasu w Strefie Gazy i Hezbollahu, a z drugiej – narastające niepokoje społeczne w Autonomii Palestyńskiej.
Zachód pozostawi rozwiązanie problemów na Bliskim Wschodzie swoim regionalnym sojusznikom – tym bardziej, że zajmuje go interwencja w Libii. Jej celem jest zapobiegnięcie sprowokowanej przez siły lojalne wobec Muammara Kaddafiego fali emigracji do Tunezji i Egiptu, gdzie trwa trudny proces transformacji politycznej po kryzysach z początku roku.
Na tym tle wyróżniają się konflikty w Wybrzeżu Kości Słoniowej i Sudanie. Nie niosą one ze sobą skutków dla bezpieczeństwa NATO. Z tego względu wykluczyć można opcję podjęcia tam przez Sojusz działań na kształt interwencji w Libii. Jednak widmo katastrofy humanitarnej oraz interesy gospodarcze koncernów europejskich (WKS jest pierwszym na świecie producentem kakao, a Sudan posiada bogate złoża ropy) wymusić mogą reakcję UE. W podzielonym etnicznie i religijnie WKS interwencję militarną już podjęła Francja. Przyjęta jednogłośnie przez Radę Bezpieczeństwa ONZ rezolucja nr 1968 daje prawo do użycia wszelkich środków niezbędnych do ochrony ludności cywilnej.
W tym kontekście Polska obejmująca 1 lipca br. prezydencję w Radzie UE staje przed potrzebą bliższego niż dotąd monitorowania sytuacji.

2. BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE

Przetarg na samolot szkolno-bojowy dla Sił Powietrznych RP
Ministerstwo Obrony Narodowej poinformowało o zakończeniu prac nad dokumentacją umożliwiającą rozpoczęcie ostatniego etapu wyboru samolotu szkolno-bojowego dla polskich Sił Powietrznych[8]. Zamówienie obejmuje 16 samolotów szkolno-bojowych, system szkolenia (system planowania misji i analizy polotowej; system szkolenia personelu, w tym kompleksowy symulator lotu), pakiet logistyczny, dokumentację techniczno-eksploatacyjną i szkolenie personelu. Procedura przetargowa stanowi realizację zapisów „Planu modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP na lata 2009-2018".

Pozyskanie samolotów wielozadaniowych F-16 było ważnym, ale nie ostatecznym krokiem w procesie modernizacji Sił Powietrznych. Dopełnieniem tego zakupu będzie pozyskanie samolotów szkolno-bojowych, które umożliwi organizację odpowiedniego szkolenia przyszłych załóg i obsługi (dotychczas załogi i obsługa samolotów F-16 w większości szkolone były w USA). Pozyskanie samolotów szkolno-bojowych pozwoli powrócić także do koncepcji utworzenia w Polsce (w Dęblinie) ponadregionalnego ośrodka szkolenia lotniczego.
Na uwagę zwraca fakt, że samolot szkolno-bojowy ma być wykorzystywany w podwójnej roli: szkolnej i operacyjnej – w tej drugiej jako samolot wsparcia sił powietrznych i wojsk lądowych. *Z uwagi na dążenie do uproszczenia logistyki ma również wykorzystywać tę samą amunicję co F-16.*
Ważnym elementem przetargu jest wymóg zapewnienia przez przyszłego zwycięzcę jak największej polonizacji oferowanego produktu. Stanowi to szansę dla rozwoju polskiego przemysłu obronnego związanego z lotnictwem wojskowym.

3. BEZPIECZEŃSTWO POZAMILITARNE

Gaz łupkowy w Polsce
28-29 marca 2011 r. w ramach projektu Global Shale Gas Initiative odbyła się wizyta delegacji polskiego rządu w USA. Uczestniczyli w niej wiceministrowie środowiska, spraw zagranicznych, gospodarki oraz nauki i szkolnictwa wyższego, jak również rektorzy niektórych polskich uczelni. Podczas spotkań, m.in. z przedstawicielami Departamentów Stanu i Energii, strona polska przedstawiła obecny stan oraz perspektywy zagospodarowania złóż gazu łupkowego w Polsce i zapoznała się z amerykańskim modelem regulacji prawnych w sektorze gazu łupkowego[9]. Do stanu poszukiwań i możliwości ewentualnego wykorzystania zasobów gazu łupkowego odniósł się również premier Donald Tusk, który powiedział, iż jednym z priorytetów rządu są działania na rzecz poszukiwania własnych źródeł energii[10].

Widoczna jest determinacja rządu polskiego w kwestii poszukiwania gazu łupkowego i ewentualnego wykorzystania jego zasobów w celach dywersyfikacji dostaw surowców energetycznych i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego

*państwa**. Zdecydowana postawa rządu jest istotna nie tylko dla pozyskania współpracy światowych potentatów w tej dziedzinie, ale i w kontekście coraz częstszych, zwłaszcza lokalnych, głosów sprzeciwu wobec eksploatacji złóż gazu łupkowego**. Zgodnie z polskim ustawodawstwem, wydobycie surowca może nastąpić tylko po uzyskaniu zgody miejscowego samorządu.*
***Informacja ta jest również istotna dla przyszłości Programu Polskiej Energetyki Jądrowej**. **Rząd potwierdził gotowość jego realizacji.** Nie można jednak wykluczyć, iż wobec ostatnich wydarzeń mających miejsce w elektrowni jądrowej Fukushima, w najbliższych latach nastąpi zahamowanie rozwoju tego rodzaju energetyki (podobnie jak miało to miejsce po awarii elektrowni w Czarnobylu). W takim scenariuszu możliwość eksploatacji własnych złóż gazu łupkowego mogłaby mieć decydujące znaczenie dla rozwoju polskiej energetyki.*
***Wizytę polskiej delegacji w USA należy oceniać pozytywnie także z punktu widzenia możliwości podjęcia współpracy przez polskie ośrodki badawcze z odpowiednikami w USA.** Ułatwi ona wymianę doświadczeń, może przyczynić się do intensyfikacji wspólnych projektów badawczych oraz wymiany stypendialnej.*

Aktywność anarchistów w Europie

31 marca 2011 r. eksplodowała kolejna przesyłka nadana przez Nieformalną Federację Anarchistyczną (*Federazione Anarchica Informale*, FAI), czyli istniejącą od 1945 r. grupę, która odpowiedzialna jest m.in. za grudniowe zamachy na ambasady w Rzymie. Szacuje się, że organizacja liczy obecnie ok. 300 osób[11]. Przesyłka eksplodowała w siedzibie szwajcarskiej firmy Swissnuclear, zrzeszającej firmy zajmujące się eksploatacją elektrowni atomowych oraz działającej na rzecz bezpiecznego pozyskiwania energii z tego źródła[12]. Zdarzenie to łączone jest z dwoma innymi incydentami z użyciem listowych ładunków wybuchowych. W jednym z nich przesyłka zawierająca ładunek trafiła do więzienia w Atenach, gdzie została wykryta i rozbrojona. W drugim wypadku przesyłka eksplodowała, raniąc ciężko oficera włoskiej armii[13].

Warto zwrócić uwagę na różnorodność zaatakowanych obiektów. W związku z sytuacją w japońskich elektrowniach atomowych i szczególnym zainteresowaniem opinii publicznej, dość oczywisty wydaje się wybór firmy związanej z produkcją energii atomowej. Odmienny charakter miały pozostałe cele, które pozostawały w tzw. „stałym" obszarze zainteresowania ugrupowania. Fuzja tych dwóch sposobów taktyki wyboru celów zapewnia maksymalizację efektów ataku. Z jednej strony potęguje samo zainteresowanie, z drugiej zaś, przyciąga uwagę do „ideologicznie właściwych" – zdaniem terrorystów – celów.
Aktywność organizacji anarchistycznych w Europie potwierdza tezę, iż terroryzm jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń we współczesnym świecie. Wynika to zarówno z faktu, iż ta forma przemocy może być dostosowana do każdej ideologii, jest niedroga, a jej skutki dotykają nie tylko samych ofiar, lecz także wpływają na społeczeństwa jako całość.
Konieczne jest stałe monitorowanie wszystkich środowisk, co do których istnieją podejrzenia o postępującą radykalizację. Wygospodarowanie

odpowiednich zasobów pozwalających na możliwie wczesne wykrywanie procesów radykalizacji i rekrutacji do istniejących już skrajnych ugrupowań może w długiej perspektywie okazać się najbardziej wydajnym i efektywnym sposobem przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym.

Raport CBA za 2010 rok

Centralne Biuro Antykorupcyjne opublikowało swoje doroczne, jawne sprawozdanie z działalności za 2010 r., które poza konkretnymi wynikami statystycznymi, obrazuje również stan tej służby po reorganizacjach, jakie przeszła w tym czasie. Przeprowadzone zmiany organizacyjne i sposób działania służby zostały dostosowane do postanowień zawartych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2009 r.[14]. Wówczas TK zakwestionował część przepisów o CBA dotyczących definicji korupcji, sposobu przetwarzania danych osobowych oraz dokonywania oględzin przy wykonywaniu czynności kontrolnych. Z informacji Biura wynika, że w 2010 r. zabezpieczyło ono na rzecz Skarbu Państwa mienie na łączną kwotę 11 mln zł, co jest wynikiem zbliżonym do tych z lat poprzednich (2009 r. – 10,3 mln zł, 2008 r. – 12 mln zł , 2007 r. –12,9 mln zł, 2006 r. – 11,5 mln zł)[15].

Orzeczenie Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r., nakazujące CBA uzyskiwanie każdorazowej zgody sądowej – uprzedniej i następczej – dla stosowania podsłuchów w konkretnej prowadzonej sprawie, wpisuje się w pakiet działań zapewniających większą ochronę praw obywateli, w stosunku do których mogą być prowadzone działania przez CBA. Rosnącą rolę Biura w walce z korupcją potwierdza również przekazanie przez prokuraturę 15 spraw będących do tej pory w jej gestii oraz w gestii innych służb. Jest to szczególnie istotne ze względu na pokrywanie się kompetencji kilku służb odpowiadających za bezpieczeństwo państwa i ochronę jego interesów. Na uwagę zasługuje również wzrost wykazanych strat Skarbu Państwa. W 2010 r. wyniosły one 586 mln zł., natomiast rok wcześniej około 49 mln zł.

Działania przedstawione w raporcie CBA potwierdzają szeroką skalę ujawnionych przestępstw, obejmujących zarówno sferę administracji centralnej (korupcja w jednostkach podległych Ministerstwu Obrony Narodowej), samorządowej (ujawniona korupcja przy realizacji rządowego programu boisk szkolnych tzw. „Orlików"), a także inne organy administracji, odpowiedzialne na przykład za realizację rozdziału funduszy unijnych, czego przykładem jest korupcja w łódzkim oddziale Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Mając na uwadze przeprowadzone zmiany prawne i organizacyjne w CBA, jak również posiadanie przez tę służbę szerokiego zakresu uprawnień nadanych przez ustawodawcę, należy w najbliższych latach oczekiwać od tej formacji zwiększonej wydajności i skuteczności w zwalczaniu korupcji.

4. LEGISLACJA W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Projekt ustawy dotyczącej bezpieczeństwa podczas EURO 2012
5 kwietnia minister sprawiedliwości Krzysztof Kwiatkowski i wiceminister spraw wewnętrznych i administracji Adam Rapacki zapowiedzieli skierowanie w maju do Sejmu projektu ustawy specjalnej dotyczącej bezpieczeństwa podczas Euro 2012. Planowane zmiany, przygotowane wspólnie przez oba ministerstwa, dotyczą 11 ustaw, w tym pięciu kodeksów. Ustawa specjalna ma wprowadzić szereg istotnych zmian z punktu widzenia bezpieczeństwa imprez masowych, m. in. w zakresie możliwości przesłuchania sprawcy i świadków na odległość przy użyciu środków technicznych z bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku; zakazu posiadania noży i innych niebezpiecznych narzędzi w miejscu publicznym oraz odpowiedzialności karnej za wdzieranie się na teren imprezy masowej[16].

Projekt ustawy wpisuje się w szeroki wachlarz działań i przygotowań do organizacji piłkarskich mistrzostw Europy w piłce nożnej EURO 2012. ***W warstwie formalno-prawnej wyposaży ona organ wymiaru sprawiedliwości w skuteczne narzędzia do zwalczania przestępczości stadionowej. Z punktu widzenia ekonomiki procesowej istotne są zapisy dotyczące możliwości wykonania wobec sprawcy czynu zabronionego i świadka czynności procesowych na odległość, bez konieczności doprowadzania tych osób do sądu.*** *Kolejnym elementem, gdzie duże znaczenie zyskują środki techniczne, jest zakładana możliwość kontrolowania poprzez system dozoru elektronicznego obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu lub innym wyznaczonym miejscu podczas trwania imprezy masowej. Osoba, wobec której orzeczono zakaz stadionowy, będzie pozostawać pod skuteczną kontrolą właściwych organów, aby nie miała możliwości zakłócenia przebiegu zawodów sportowych.* ***Wydaje się, że oba powyższe rozwiązania, przy założeniu że zostaną wprowadzone do obrotu prawnego i sprawdzą się w trakcie mistrzostw, będą skutecznymi narzędziami wymiaru sprawiedliwości, znajdującymi zastosowanie nie tylko w kontekście bezpieczeństwa imprez masowych.*** *Pewne wątpliwości mogą budzić zapisy związane z posiadaniem noży i innych niebezpiecznych narzędzi w miejscu publicznym w zakresie okoliczności wskazujących na zamiar ich użycia w celu popełnienia przestępstwa. Należy też pamiętać, że projekt dotyka wrażliwej problematyki gromadzenia i przetwarzania przez Policję danych o osobach potencjalnie niebezpiecznych, w tym danych pozyskanych w wyniku prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych.*
Projekt ustawy, zawierający ciekawe rozwiązania, pojawił się dość późno. Uwzględniając złożoność przedmiotu regulacji oraz trudny do przewidzenia termin zakończenia procesu legislacyjnego, czas na przetestowanie nowych rozwiązań prawnych przed Euro 2012 może okazać się zbyt krótki.

Kolegium redakcyjne: Zdzisław Lachowski (przewodniczący), Marek Ajnenkiel, Łukasz Kulesa, Krzysztof Liedel, Jarosław Padzik, Paweł Pietrzak

Redaktor prowadzący: Marek Ajnenkiel
Redaktorzy: Katarzyna Przybyła, Michał Grzelak

Komentarze opracowują:
Departament Analiz Strategicznych
Departament Bezpieczeństwa Pozamilitarnego
Departament Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi
Departament Prawno-Organizacyjny

Źródła:

[1] *2 Qaddafi Sons Are Said to Offer Plan to Push Father Out*, The New York Times z dn. 3 kwietnia 2011 r.
[2] PAP z dn. 4 kwietnia 2011 r.
[3] Reuters z dn. 4 kwietnia 2011 r.
[4] PAP z dn. 6 kwietnia 2011 r.
[5] PAP z dn. 6 kwietnia 2011 r.
[6] PAP z dn. 1 kwietnia 2011 r.
[7] PAP z dn. 5 kwietnia 2011 r.
[8] Mon.gov.pl z dn. 1 kwietnia 2011 r.
[9] Mos.gov.pl
[10] Premier.gov.pl z dn. 29 marca 2011 r.
[11] IAR z dn. 1 kwietnia 2011 r.
[12] IAR z dn. 31 marca 2011 r.
[13] *Three Mail Bombs Explode in Europe, Injuring Three*, The New York Times z dn. 31 marca 2011 r.
[14] sygn. Akt 54/07
[15] *Informacja o wynikach działalności CBA w 2010 r.*
[16] *Bezpieczeństwo na Euro 2012*, mswia.gov.pl